

J. J.

Czy Kopernik budował wodociąg we Fromborku?

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 5/2, 291

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

CZY KOPERNIK BUDOWAŁ WODOCIĄG WE FROMBORKU?

W „Komunikatach Mazursko-warmijskich” (nr 2/1959), kwartalniku wydawanym przez Stację Naukową Polskiego Towarzystwa Historycznego w Olsztynie, mgr inż. Bolesław Orłowski zamieścił artykuł *Kopernik nie budował wodociągu we Fromborku*. Artykuł stanowi skrót niepublikowanej pracy wykonanej dla Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN.

Autor polemizuje z rozpowszechnionym poglądem o działalności Kopernika jako budowniczego wodociągu we Fromborku. W oparciu o materiały źródłowe i informacje z dotychczasowych publikacji artykuł próbuje odtworzyć historię powstania oraz konstrukcję i działanie wodociągu fromborskiego, jak również wskazuje na okoliczności, które sprawiły, że budowę wodociągu uznano za dzieło Mikołaja Kopernika.

Niezależnie od bezpodstawności legendy kopernikańskiej autor postuluje potrzebę szczegółowych badań średniowiecznych wodociągów fromborskich, zwłaszcza badań archeologicznych.

J. J.

ZAPOMNIANE PROJEKTY MOSTÓW WARSZAWSKICH

W badaniach historii techniki muszą być rozpatrywane nie tylko prace zrealizowane lecz również projekty, które z takich czy innych przyczyn nie doczekały się realizacji. Wiele z nich zawiera bowiem bardzo ciekawe i oryginalne pomysły, niekiedy wyprzedzające stosowane ówczesnie rozwiązania techniczne.

Potwierdzenie tego poglądu zawiera artykuł mgra inż. Wacława Sternera zamieszczony w „Inżynierii i Budownictwie” (nr 9/1959). Autor omawia niezrealizowane projekty i pomysły konstrukcji mostowych w Warszawie: opracowany przez Christiana Fierlinga (1792 r.) projekt mostu łyżwowego, którego budowy nie podjęto z braku funduszy; niezrealizowany z podobnych przyczyn projekt mostu stałego Kamsetzera (1794 r.), nadwornego budowniczego Stanisława Augusta; dalej Ludwika Metzla z r. 1820 projekt żelaznego, pięcioprzęsłowego mostu łańcuchowego¹. Feliks Pancer, przeciwnik koncepcji mostów łańcuchowych, wysunął w 1830 r. odmienną propozycję konstrukcji mostu. Proponował on przejście przez rzekę jednym łukiem o rozpiętości 576 m, wykonanym z żelaza lanego. Strzałka łuku miała wynosić 130 m. Inny, opracowany równolegle projekt Pancera przewidywał budowę pięcioprzęsłowego mostu łukowego o sylwecie bardzo podobnej do wzniesionego 70 lat później mostu im. ks. Józefa Poniatowskiego.

Najbardziej chyba oryginalnym pomysłem budowli inżynierskiej dla połączenia obu brzegów Wisły był projekt tunelu zagłębionego 15 m poniżej lustra wody, opracowany przez architekta Adama Idzkowskiego (1828 r.). Tunel miał mieć długość 660 m. Projekt ten wzbudził poważne zastrzeżenia techniczne.

J. J.

¹ Por. artykuł W. Sternera *Niezrealizowany projekt mostu łańcuchowego przez Wisłę pod Warszawą* w nr 2/1957 „Kwartalnika”.